

IN MEMORIAM

La mort de Víctor Alba als 86 anys, de la qual ja informàvem ahir en l'edició d'última hora, deixa el periodisme català orfe d'un dels seus referents del segle XX. Amb una extensa obra assagística i una pràctica constant del periodisme d'opinió des

de la Segona República fins a l'actualitat, Víctor Alba ha estat un dissident de luxe des del seu compromís irreductible amb la llibertat de pensament. En aquesta pàgina publicuem un dels últims articles que va enviar al suplement Cultura

de l'AVUI –que demà en publica un altre–, i a les pàgines d'Opinió apareix el darrer que va enviar dins la seva secció periòdica Memòria d'un. A Opinió, Francesc-Marc Àlvaro també escriu sobre el periodista i escriptor desaparegut.

En el comú dels mortals, l'escriptura i la vida són prou incompatibles. Sovint és una qüestió de tria. Hi ha, però, notables excepcions, entre les quals la de Víctor Alba, un home d'acció, d'ideals i de ploma. Durant la Segona República, va militar al Bloc Obrer i Camperol (BOC) i després al Partit Obrer d'Unificació Marxista (POUM), partit que durant la guerra va ser assetjat pel comunisme i va perdre el seu líder Andreu Nin, assassinat, un episodi que a Víctor Alba el va marcar per tota la vida. Emprisonat els primers anys del franquisme, va acabar escapant-se cap a un exili extraordinàriament fructífer, primer a França, on va conèixer Albert Camus, i després a Mèxic i als EUA.

El retorn a Catalunya el 1968 no li va resultar fàcil, tant pel seu antifranquisme com pel seu anticomunisme, una doble adscripció que sens dubte el feia incòmode per al règim dictatorial però també per a una oposició dominada pel PSUC. Tant va ser així, que se'l va arribar a acusar d'agent de la CIA! Les seves memòries en dos volums, *Sísif i el seu temps* (Laertes), deixen constància del seu pas intens pel convuls segle XX, sempre a cavall del compromís ideològic i periodístic.

Ni els últims temps, malgrat l'edat i la col·lecció de càncers que patia –ell ho explicava sense gaires manies–, no va deixar de veure i telefonar als amics ni, naturalment, d'escriure, sempre recolzat per la seva filla Cristina i la seva dona Loute. Tant els amics com l'escriptura l'han acompanyat tota la vida. La sordesa que arrossegava des de feia anys no li impedia reunir complicitats al seu voltant. Encara no fa unes setmanes, em va consultar sobre afers editorials per al nou llibre que preparava. Per presentar l'anterior, *Diccionari (abreujat) de les ximpleries, les bajanades, les badoqueries i les*

Víctor Alba (1916-2003)

Ignasi Aragay

trapelleries (Laertes), ens va reunir, com ja era habitual, periodistes, amics i familiars a un bon àpat al restaurant Casa Leopoldo: entre els habituals hi havia Joan de Sagarra, Joan Marsé, David Castillo, Lluís Permanyer, Francesc-Marc Àlvaro, Maruja Torres, Agustí Fancelli, Agustí Pons, Carme Carreras i molts altres. Els dinars acostumaven a convertir-se en sorolloses tertúlies. Si a estones regnava una calma circumspecta, Víctor Alba clavava un cop de puny i renegava. Ell volia debat, confrontació d'idees. El que més el treia de

polleguera era el periodista indiferent, sense sang. I l'oblit, és clar.

A les pàgines de l'AVUI ja s'havia convertit en un clàssic. Hi figura entre els primers articulistes i, amb alguns alts i baixos, hi va seguir col·laborant fins al final. Els seus articles, tant al suplement Cultura com a les pàgines d'Opinió, eren una barreja de mala llet, memòria històrica i opinió al marge de modes, sense amagar, no cal dir-ho, el seu punt de vista ideològic. Sempre el va animar un esperit llibertari i, sense que es pugui dir que ha fet escola, hi ha

un bon nombre de periodistes en exercici, i d'altres que ja no hi són, com Ramon Barnils i Dolors Palau –que va ser cap de Cultura de l'AVUI–, que el considerem un mestre, més que per una qüestió d'estil –que també–, per la seva actitud radicalment lliure, per la capacitat de mantenir vius els propis ideals i la memòria dels perdedors, pel gust pel sarcasme desinhibit, per la immensa feina feta. Tenia, sens dubte i fins a l'últim moment, una força admirable. I portava l'escriptura a dins, molt endins.

Ens queda ara el seu extens llegat d'articulista i assagista. Un repàs sumari a la seva trajectòria professional et fa caure de cul. El seu autèntic nom era Pere Pagès i Elias. El pseudònim va sortir del protagonista de la novel·la que va escriure entre 1939 i 1945, els anys que va passar emprisonat a Alacant i Barcelona. A París, ja com a col·laborador de la revista *Combat* que dirigia Camus, un dia va portar l'original del manuscrit a l'autor de *L'estrany*, que sense pensar-s'ho gaire li va etzibar: "*C'est une merde!*". Conyac i un misto van acabar amb aquells papers.

Però després els seguirien molts d'altres, més d'un centenar de títols –126 segons el seu *nebot* adoptiu Joan de Sagarra–, començant per *Insomnie espagnole* (1946), el primer que es publicava al món sobre l'Espanya franquista, i que l'any següent ja va ser traduït a l'anglès. A Mèxic, va escriure al diari *Excelsior* i als EUA va ser professor de ciències polítiques a la Universitat de Kent. La majoria d'obres les va publicar a l'estranger. *El marxisme a Catalunya (1919-1939)*, els quatre volums de la història del BOC i del POUM, monografies sobre Andreu Nin i Joaquim Maurín figuren entre les obres d'història política. Un cop retornat, va treure llibres com *Catalunya sense cap ni peus* (1971), *Homo sapiens catalanibus* (1974) i *USA, centre de la revolució mundial* (1974), entre molts altres.

Víctor Alba, testimoni del convuls segle XX

TEMPS ERA TEMPS

Els catalans sempre han sabut prendre's el pèl els uns als altres. Bé, no sempre, perquè si fos així no tindria motiu per escriure aquesta nota.

Avui no tenim res que faci pensar en *El Be Negre* de just abans de la Guerra Civil, ni en la *Campana de Gràcia* i *L'Esquella de la Torratxa* que es coi en a la llibreria del López, a les Rambles, al costat de l'Hotel Orient (bé, *Oriente*). Ni tan sols en *La Tuies* que tenia un tirant sicalíptic i que es llegia sobretot a les barberies mentre esperaves torn. Ni, evidentment, en l'antecessor de tots aquests setmanaris, que posà el llistó molt alt i que encara seria d'actualitat, el *Papitu*. Tan poc sentit de la sàtira i l'epigrama tenen els catalans d'ara que de tots aquests setmanaris només se n'ha editat, en forma de llibre, *El Be Negre*.

Què s'ha fet dels epigrames?

Víctor Alba

Ah, m'oblidava d'*El Xut* del Castany, que hauria fet festassa amb tots els merders del Barça. I fins i tot *El Violet* i *El Patufet*, per a la quitxalla, en els quals l'humor feia tolerable la moralina de Folch i Torres.

Avui, el sarcasme s'ha refugiat en els caricaturistes. D'escrit, ben poc. D'enginy, ni mica.

He pensat en tot això en rebre de l'Ajuntament de Figueres i de les

edicions Brau un volum de diversos autors sobre *Carles Fages de Climent (1902-1968). Política i mítica de l'Empordà*, seguit d'una *Primera antologia*, feta per Joan Ferrerós i Jordi Pla i, sobretot, la col·lecció dels seus *Epigrames*, preparada per Joan Ferrerós.

Fages de Climent no era un gran poeta i, com molts lletraferits catalans, tingué altes i baixes en les seves adhesions (passatgerament fou i tot

una mica franquista). Però era un gran satíric i amb aquests epigrames en tingué prou per guanyar-se un lloc en la història de la literatura catalana. Més ben dit, n'hauria tingut si no l'haguessin oblidat. Gràcies a l'Ajuntament de Figueres per recordar-nos que la tramuntana no s'endugué del tot aquesta mostra –pel que veig tardana– de la sàtira catalana.

Val la pena que us hi endinseu. Hi trobareu coses com aquesta: "El meu epigramatari / farà somriure tothom / menys el destinatari. / Els dardells del meu buirac m'obeeixen amb orgull: / escassejo a l'afalac, / tiro al dret i ofenc qui vull".

Mireu a la televisió les sessions del nostre Parlament i us adonareu que caldria enviar a cada diputat aquesta col·lecció d'epigrames de Fages de Climent.. que no és pas Climent, eh!